

Schuttevaer, nov. 2008.

Help! Een Rus aan boord!

Borsten

Tien jaar geleden kwam ik voor het eerst in aanraking met een Rus. Een grote behaarde man van een jaar of 45. Hij was eerste stuurman en heette Sergei. Ik was leerling en liep met hem de hondenwacht. In tegenstelling tot Hollandse stuurman, die me afsnauwden als ik 's nachts op de brug een lampje aandeed, knipte Sergei het grote licht aan als ik op wacht kwam. Hij riep me bij zich, trok aan het boord van mijn T-shirt en bekeek mijn borsten.

‘Zo,’ zei hij. ‘Ze staan er mooi bij vanavond. Je bent vrolijk!’

Aan de stand van mijn borsten kon hij mijn humeur aflezen. Ik zorgde voor koffie en hij noemde me liefkozend ‘offitsantka’ (dienstmeisje). Om het uur stuurde hij mij het schip rond om te kijken of alles in orde was. Hij was als de dood voor brand. Eindeloze rijen containernummers en hun gewichten typte ik voor hem in de computer om de stabiliteit van het schip te kunnen berekenen. Op een dag zette hij de GPS uit. We voeren op de Atlantische Oceaan van Bilbao naar Trinidad. ‘Zorg maar dat we er komen!’ Van hem leerde ik varen met de sterren en op gegist bestek. Hij leerde me hoe ik het weer kon voorspellen en wat voor invloed stroom en wind hadden op de koers. En toen we Trinidad veilig bereikt hadden feliciteerde hij mij en liet voortaan mijn borsten met rust.

Met niemand anders aan boord kon hij het vinden. De jonge, Nederlandse kapitein vond Sergei ouderwets omdat hij de bolgonio zo uit zijn mouw schudde en zich met computers geen raad wist. Sergei had een contract van vier maanden, maar na twee maanden verdween hij zomaar. Er werd hem verteld dat hij niet ontslagen was, maar dat hij met vervroegd verlof naar huis kon. De kapitein meldde aan de rederij dat deze man nooit meer terug hoefde te komen. En zo vierden wij Kerst niet met Sergei, maar met een Nederlands stuurknaapje van het uitzendbureau die zijn eerste reis maakte en wegens zeeziekte het diner niet kon bijwonen.

Aardappel

Tijdens mijn eerste reis als derde werktuigkundige had ik de Rus Andrei als tweede boven me. Hij was klein en lelijk en het leek alsof er een aardappel in zijn keel zat als hij sprak. We noemden hem al snel ‘aardappel’. Hij liet door iedereen over zich heen lopen en de hwtk gaf mij de mooie klussen in de machinekamer, terwijl Andrei de sewagetank stond schoon te maken. Of het kombuisfilter, waarin zich een halve kuub aan etensresten had opgehoopt. Hij was verlegen en communiceerde nauwelijks met de rest van de bemanning, die uit Hollanders en Filippijnen bestond. Hij had de rare eigenschap zich ergens in het schip te verstoppen als hij het niet meer zag zitten. Op een dag hielden we een brandoefening en Aardappel had zich als enige niet op de brug gemeld. Er volgde een grootscheepse zoekactie waarbij we hem pas na een uur vonden. Hij had een gat gesneden in de isolatie en had zich daarachter op een spant, tegen de huid van het schip, verstopt. Ook hij haalde de Kerst niet, tenminste niet de viering ervan bij ons aan boord, want enkele dagen ervoor zat hij in het vliegtuig naar huis.

Geurende den

Een jaar later werkte ik op een schip waarvan de bemanning bestond uit Russen en Filippijnen. Alleen de kapitein en ik waren Nederlanders. De Russen waren in de meerderheid en er werd volop Russisch gesproken, tot grote ergernis van de kapitein. Ook ik wond me er vreselijk over op, totdat ik het besef kreeg dat er niets anders op zat dan me die taal eigen te

maken. De kapitein sprak alleen Nederlands en ik fungeerde als tolk. Zo was iedereen tevreden en zat de bar elke avond tjokvol. Ook de Filippijnen, die zich normaal gesproken op de achtergrond hielden, dronken een biertje mee. Op schepen met alleen Nederlanders kwam het wel voor dat iedereen 's avonds in zijn hutje zat met de deur dicht.

We voeren op Australië, waar de hitte van het middaguur en de zwoele avonden niet echt een kerstsfeer opriepen, maar de kapitein zorgde voor een boom. Hij liet, samen met wat onderdelen voor de hoofdmotor, per vliegtuig een heerlijk geurende den bezorgen. Iedereen stond die dag in de kombuis om een multiculturele kerstmaaltijd voor te bereiden. Het was de fijnste Kerst die ik ooit beleefde. Niemand verlangde naar huis.

wachtsman

Hoofdwerktuigkundige Vladimir uit Sint Petersburg heeft andere ervaringen. Hij werkte op een kuster die in Zeebrugge voor de kant ging met Kerst. De Hollandse bemanning stapte van boord en vierde het feest thuis met de familie. Vladimir moest als wachtsman achter blijven en zelf zijn eten koken. 'Na een paar borrels ben ik maar naar bed gegaan,' zei hij.

'Hoe ging dat op de Russische vloot?' vroeg ik hem.

'Daar was uiteraard een hoop gezelligheid. De Hollander is niet zo uitbundig als wij en onder de Russen heerst een veel groter saamhorigheidsgevoel.'

'Zou je dan niet liever met je landgenoten varen?'

'Nee. Op de Nederlandse schepen is alles goed geregeld in vergelijking tot bij ons. De reder betaalt op tijd en goed. Op een Russisch schip verdien ik misschien 500 dollar per maand en hier zit ik aan de 2000 euro. De apparatuur is in orde en onderdelen zijn voorradig. Voor mij compenseert dat het gebrek aan gezelligheid wel!'

Vladimir werkt voor een Nederlands uitzendbureau en valt in waar dat nodig is. 'Ik ben eigenlijk nooit langer dan vijf maanden op één schip.'

'Kost het je dan geen moeite om je elke keer weer volledig voor het bedrijf in te zetten?'

'Nee. Ik zorg dat ik de zaken in de machinekamer goed voor elkaar heb, want zodra ik aan boord stap, ben ik verantwoordelijk! Ik heb ook het idee dat ik als Rus een grotere kans maak dan een Hollander om ontslagen te worden.'

Leerboek Nederlands

Aleksandr uit Rostov vaart al acht jaar bij de Nederlandse koopvaardij. 'Ik doe mijn werk, de mensen zijn vriendelijk, maar ik hoor er niet echt bij. In het begin heb ik geprobeerd de gesprekken aan tafel in het Engels te voeren, maar na enkele zinnen wordt er toch weer naar het Nederlands overgeschakeld. Ik heb nu een leerboek Nederlands gekocht, maar het studeren verloopt traag. De bemanningsleden hebben het veel te druk om mijn vragen te beantwoorden of mij te overhoren. Ze geloven er ook niet echt in dat ik hun taal leren wil.'

'Wat vind je van het eten?'

'Er wordt natuurlijk Hollandse pot gekookt en daar ben ik na zoveel jaar wel aan gewend. Maar goed, lekker is anders. Daarom neem ik altijd zoveel mogelijk voedsel mee van huis als ik aan boord ga. Ik heb een keer 'borsj' (soep) gekookt en hoewel sommigen ervan zaten te smullen, werd mij verzocht me voortaan gewoon alleen met mijn stuurmanswerk bezig te houden.'

Kameleon

Pascha uit Moskou werkte als kapitein op een zware-ladingschip. Hij was een stille, knappe jongen die in mijn ogen zo fotomodel had kunnen worden. Hij deed zijn werk uitstekend en om die reden had hij het, als een van de weinigen, zo ver geschopt.

‘In Rusland zou ik op mijn vijfenveertigste nog als eerste stuurman aan het ploeteren zijn geweest. Hier werd ik op mijn dertigste kapitein.’

Elke avond zat hij in zijn hut onder het ijskoude TL-licht zijn logboek bij te werken en de planning te maken voor de volgende dag. Hij had stapels Russische films en muziek-cd's bij zich die ik mocht lenen. Nooit had hij tijd om ze samen te bekijken.

In het begin was hij er wel van gecharmeerd dat ik Russisch sprak en mocht ik de foto's van zijn vrouw en kinderen bekijken. Hou zou dit jaar met Kerst thuis zijn. ‘Niets is fijner dan de knusheid en warmte van mijn gezin. Daar kom ik tot rust en kan ik mezelf zijn.’

Ik probeerde Pascha bij de gesprekken aan tafel te betrekken, maar zijn antwoorden bestonden vaak uit alleen een ‘ja’ of een ‘nee’.

Hij was een goede kapitein voor zijn schip. Aan dek rende hij de benen uit zijn lijf en de lading werd tot op de millimeter nauwkeurig aan boord geplaatst.

‘Is de bemanning ook gelukkig met je?’

‘Ik geloof van wel. Ze zeggen soms dat ik wel eens meer van mezelf mag tonen, maar dat doe ik niet. De relaties aan boord moeten professioneel blijven. Als enige Rus tussen dertien Hollanders en een handjevol Filippijnen moet ik me koest houden en me aanpassen. Ik ben een kameleon.’